

Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

Facultatea de Litere

Departamentul de Românică, Jurnalism și Științe ale comunicării și Literatură comparată

Conf. univ. dr. Ioan MILICĂ

REZUMATUL TEZEI DE ABILITARE

Lingvistica și stilistica. Repere în cercetarea comunicării verbale

Lucrarea intitulată „Lingvistica și stilistica. Repere în cercetarea comunicării verbale”, realizată în vederea obținerii atestatului de abilitare în domeniul FILOLOGIE, urmărește legăturile dintre cele două științe ale limbajului, considerate prin prisma unor modele semiotice fondatoare. Nucleul corespondențelor și conexiunilor interdisciplinare îl constituie concepția novatoare a lingvistului elvețian Ferdinand de Saussure, savant considerat astăzi unul dintre fondatorii lingvisticii moderne. Explorarea succintă, dar sistematică, a viziunii saussuriene, așa cum se profilează aceasta în notele de curs ale studenților, în manuscrisele autografe și în alte mărturii documentare, a permis identificarea trăsăturilor și argumentelor fundamentale în baza cărora a fost creată, în urmă cu mai bine de o sută de ani, simbioza dintre lingvistică și stilistică. Perspectiva adoptată în lucrare este de natură istorică, iar elementele centrale problematizate în fiecare dintre subcapitole sunt discutate prin raportare la contribuțiile științifice relevante pe care le-am publicat până în prezent și în acord cu substanța conceptuală, metodologică și terminologică a lecțiilor universitare pe care le susțin, ca titular, la Facultatea de Litere Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, din anul 2002.

Prima secțiune, denumită „Direcții tematice și realizări științifice” cuprinde două părți corelate asemenea vaselor comunicante. În cea dintâi secțiune este sintetizată evoluția lingvisticii, prin referire la mediul intelectual al orientării neogramatice în care s-a format Ferdinand de Saussure și continuând cu analiza riguroasă a distincțiilor primare (LIMBĂ-VORBIRE, SINCRONIE-DIACRONIE), așa cum este aceasta reflectată în literatura de specialitate de vârf, adică din unghiul contribuțiilor științifice valoroase publicate, între 1916 și 2012, de cei mai autorizați editori și exegeți ai proiectului lingvistic saussurian. După știința mea, o astfel de reconsiderare, anunțată în câteva contribuții științifice personale menționate în lucrare, nu a fost deocamdată înregistrată în studiile românești de lingvistică. Mai apoi, sunt avute în atenție impactul și reacțiile pe care concepția lui Ferdinand de Saussure le-a stimulat, atât în constituirea și dezvoltarea unor modele structural-funcționale ale limbajului articulat uman, cât și în apariția unor noi orizonturi și direcții de cercetare, îndeosebi generativismul și cognitivismul, în câteva dintre liniile sale consacrate: teoria prototipurilor, teoria metaforei conceptuale, teoria cadrelor semantice, astfel încât trecerea în revistă să fie cât mai apropiată de perioada actuală. Valorificând cele mai valoroase resurse bibliografice avute la dispoziție,

am urmărit, prin raportare la contribuțiile personale relevante, continuitățile de adâncime dintre structuralism și generativism și discontinuitățile de suprafață interpretativă. Mai mult decât atât, am sondat tensiunea dintre modelele de tip structural-funcțional și cele de tip cognitivist, îndeosebi cele născute ca reacție critică față de programul lingvistic chomskyan.

În cea de-a doua secțiune cuprinsă în acest segment expozitiv este reconstituit, mai întâi, traseul sinuos și difuz al recunoașterii stilisticii ca disciplină de factură lingvistică, dincolo de dimensiunea ei hermeneutică, recunoscută în a doua parte a secolului al XIX-lea, prin ieșirea de sub sfera de influență a retoricii și filologiei. Ca și în cazul lingvisticii, matricea semiotică a cercetărilor de stilistică se leagă indisolubil de concepția lui Charles Bally și de viziunea magistrului acestuia, Ferdinand de Saussure. Prin urmare, lingvistica și stilistica înfloresc în același climat intelectual, însă nu e mai puțin adevărat că, prin activitatea învățaților din cercul lingvistic de la Praga, structuralismul se afirmă ca orientare științifică de rang internațional, depășind localismul creator și fervent al discipolilor lui Ferdinand de Saussure. Întrucât am tratat în mai multe lucrări personale importanța și prestigiul cercului praghez, am considerat necesară o evidențiere foarte succintă a unor taxonomii stilistice propuse de reprezentanții de seamă ai acestui grup de cercetare, cu atât mai mult cu cât modelările de factură structural-funcțională au avut și continuă să aibă repercursiuni importante asupra dezvoltării studiilor românești de stilistică.

Dat fiind că tradiția deschisă de Charles Bally, consolidată de lingviștii praghezi și rafinată de savanți precum Roman Jakobson constituie unul din principalele filoane care alimentează cercetările asupra expresivității comunicării verbale, am optat pentru individualizarea celor mai importanți specialiști români care, după aprecierea mea, au sporit capitalul conceptual, metodologic și terminologic al stilisticii, prin publicarea unor lucrări cu notorietate națională și internațională: Sextil Pușcariu, Iorgu Iordan, Tudor Vianu, Gheorghe Chivu, Dumitru Irimia, Rodica Zafiu. Nu lipsesc referirile punctuale și la alte modelări remarcabile: Gheorghe Ivănescu, Ion Gheție, Ion Coteanu, Stelian Dumistrăcel. La final, în loc de concluzie, este propus un model optimizat de analiză pe care l-am testat în elaborarea unui evantai mai larg de studii de caz privind literatura, scrierile științifice, cele gazetărești, stilul epistolar, discursul politic, arta de a predica ș.a. Cu alte cuvinte, am avut în atenție aproape toate sectoarele importante ale comunicării verbale în care creativitatea lingvistică se manifestă pregnant, pentru a concluziona că o complexă rețea de norme și de tradiții discursive generează individualitatea semiotică a oricărui act lingvistic realizat prin valorificarea posibilităților de semnificare ale sistemului de semne care exprimă idei (limba).

În partea dedicată parcursului profesional am indicat dominantele activității didactice pe care o desfășor de peste două decenii la Facultatea de Litere a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași și în colaborare cu alte instituții de învățământ superior. Am structurat prezentarea în acord cu specificul ciclurilor de învățământ terțiar (licență, masterat, doctorat). În proiectarea activităților didactice viitoare sunt luate în considerare patru repere: 1. rafinarea eficienței actului didactic; 2. acomodarea resurselor de uz didactic și științific la nevoile reale ale studenților, cu respectarea standardelor academice actuale, 3. consolidarea activităților de îndrumare a cercetării științifice studențești (inclusiv de nivel avansat) și 4. valorificarea oportunităților oferite de tehnologia actuală.

Descrierea activității de cercetare implică menționarea mai multor categorii de elemente: 1. principalele lucrări publicate; 2. impactul științific al acestora, probat nu numai prin mențiuni, citări și recenzii, ci și prin prezența în diverse tipuri de baze de date naționale și internaționale; 3. implicarea în proiecte de cercetare științifică; 4. organizarea de manifestări științifice cu impact național și internațional; 5. activitatea editorială și 6. strategia de viitor. În privința acestui din urmă punct, consider că:

a. voi continua proiectele în care sunt deja implicat, cu atragerea în activități de cercetare și de organizare de evenimente științifice a studenților din toate ciclurile: licență, masterat, doctorat;

b. voi aprofunda principalele direcții de cercetare oglindite de lucrările publicate până în prezent: lingvistica generală, lingvistica textului și analiza discursului (arii studiate prin recodare la studiile de retorică, stilistică și pragmatică), psiholingvistică și etnolingvistică;

c. voi avea ca obiectiv creșterea vizibilității internaționale prin participarea la evenimente științifice organizate în străinătate, prin publicarea mai multor contribuții în publicații de specialitate din străinătate și prin valorificarea oportunităților de participare la proiecte de cercetare cu impact internațional, în acord cu domeniile de competență profesională;

d. voi elabora și voi îndruma lucrări științifice axate asupra mărcilor creativității lingvistice în discursul public, mai precis în comunicarea online (lingvistica internetului) și în mass-media (stilul publicistic), precum și realizarea unor cercetări de nivel avansat, orientate spre surprinderea trăsăturilor semiotice ale stilului științific.

În secțiunea bibliografică am fructificat două tipuri de referințe, și anume lucrări din literatura de specialitate (bibliografia generală) și contribuțiile personale pe care le-am evidențiat în teza de abilitate (bibliografia specială). Anexele completează prezentarea.